

Många kvinnor på landsbygden, bland annat i Honduras, saknar tillgång till odlingsbar mark och bete för sin boskap.

Hunger – en jämställdhetsfråga

Allt fler av världens människor går hungriga. Och de som drabbas hårdast av den globala livsmedelskrisen är de som tar störst ansvar för matproduktionen: kvinnorna.

EFTER DEN GLOBALA matkrisen har hungern ökat dramatiskt. Enligt FAO, FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation, ökade den globala hungern med 75 miljoner människor under 2007 och med ytterligare 40 miljoner, till 963 miljoner människor, år 2008. Störst var ökningen i Afrika söder om Sahara, men även i Latinamerika, där utvecklingen under många år har gått i rätt riktning, har det rapporteras ett bakslag i hungerbekämpningen.

I Latinamerika ökade antalet hungrande människor med 6 miljoner 2007. El Salvador, Guatemala, Haiti och Panama är de länder där hungerbekämpningen går långsammast.

Tre fjärdedelar av världens hungrande människor lever på landsbygden i utvecklingsländer och försörjer sig inom jordbruk. Hunger är också en könsrelaterad fråga; 70 procent av de

TEXT: LINA ANDÉER, medarbetare på FIAN* i Sverige

hungrande är kvinnor och flickor. Samtidigt är tillgången till mat för de flesta människor i världen beroende av landsbygdskvinnors arbetsinsatser. Kvinnor ansvarar för en stor del av den mat som odlas i världen; för upp till 80 procent i Afrika, 60 procent i Asien och 40 procent i Latinamerika. De svarar också för en stor del av tillagning, förädling och förvaring av mat, samt för försäljning av eventuellt över-skott på lokala marknader.

KVINNOR DISKRIMINERAS på alla nivåer i samhället och deras lägre sociala och ekonomiska status gör dem mer sårbara för undernäring. Fattiga kvinnor på landsbygden är särskilt utsatta, då de, i jämförelse med män, har både lägre inkomster och sämre tillgång till resurser i form av mark, kapital och utbildning. Den

utbredda undernäringen bland kvinnor utgör inte bara en risk för deras egna liv utan sätter också barnens hälsa på spel. Undernärda mammor föder undernärda barn och hunger och undernäring fortsätter från generation till generation av kvinnor.

Att leva i hungersnöd är att vara berövad en av de grundläggande mänskliga rättigheterna – rätten till mat. Rätten till mat finns uttryckt i FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ESK-konventionen) men även kvinnokonventionen, (CEDAW) ger ett indirekt stöd för denna rättighet. Enligt kvinnokonventionen ska särskild hänsyn tas till de problem som kvinnorna på landsbygden upplever och den viktiga roll de spelar för sina familjers försörjning.

EN RAD EXEMPEL bevisar hur kvinnors rätt till försörjning begränsas:

1. Kvinnor som förvärvsarbetar får sällan samma lön som männen, vilket begränsar deras möjlighet att försörja sig och sin familj.
2. Kvinnors arbete räknas ofta inte som ett "riktigt arbete" och ger därför inte betalt. Trots att kvinnor står för 60–80 procent av den globala matproduktionen är kvinnors arbete inom jordbruk, liksom hushållsarbete, i stor utsträckning oregistrerat och obetalt. I Centralamerika arbetar 59 procent av kvinnorna i den informella sektorn utan reglerad lön.
3. Kvinnor har ofta begränsad tillgång till mark. I en del länder saknar kvinnor ägande- och arvsrätt till jord. I de flesta länder i Latinamerika har det historiskt bara varit en person, mannen, som har stått som ägare till familjens mark. Flera länder har ändrat sina lagar och antalet kvinnor med lagfarter har ökat avsevärt, men ojämlikheten är fortfarande stor.
4. Kvinnor har i regel lägre utbildning, information, krediter och teknologi. I Latinamerika och Karibien har mindre än 10 procent av kvinnliga bönder tillgång till teknisk utbildning och utrustning.
5. Inom hushållen finns ofta en systematisk diskriminering av kvinnor och barn. Det är i hög grad männen som bestämmer hur familjens inkomster ska spenderas. ➡

De ockuperar mark för att odla mat

– De kallar oss ockupanter men vi är ju bara kvinnor som behöver mark för att odla och äta oss mätta.

Det säger Isabel García, samordnare för 10 juni-rörelsen i Curla, i norra Honduras, som har intagit en bit mark som de nu försöker få laglig rätt till.

TEXT: LINA ANDÉER, medarbetare på FIAN* i Sverige

I spåren av den globala matkrisen ökar nu hungern dramatiskt och kvinnorna är mest utsatta.

Markockupationen i Curla vid Atlantkusten i Honduras inleddes den 10 juni 2001 och gav rörelsen dess namn. Kvinnorna som bildade rörelsen var i samma situation, de flesta ensamstående, fattiga och utan utbildning, men med ett stort ansvar för sina barns föda och utbildning. De ville ha en långsiktig försörjningskälla som kunde hjälpa dem ut ur fattigdomen. Marken de hyrde för att odla på fick de betala dyrt för. De var trötta på att inte ha tillräckligt med mat för att kunna mätta sina barn.

Sedan 2001 kämpar dessa tre kvinnor och många andra i 10 juni-rörelsen för att få rätt till ett markområde i norra Honduras. ➡

Över 200 kvinnor, några män och flera hundra barn deltog i ockupationen. Marken, ett område på 69 hektar, hade 1992 tilldelats det statliga Curla-universitetet i forskningssyfte. Då universitetet inte utnyttjade marken ansåg kvinnorna att den borde kunna tilldelas dem, enligt landets jordreforms lag.

Det var när det inte gick som de beslutade sig för att fredligt ockupera marken. När de hade intagit området vände sig kvinnorna till jordbruksmyndigheten INA för att kräva att marken skulle ges till dem då den låg orörd. Myndigheten beslutade till kvinnornas fördel, men universitetet motsatte sig beslutet och en lång process om landrättigheterna inleddes. I ett par instanser beslutades till universitetets fördel och genom en lokal domstol fick universitetet igenom en tvångsförflyttning av kvinnorna, som genomfördes 2002 med polisens hjälp. Kvinnorna tvingades då lämna marken. Deras skördar, bostäder och alla deras tillhörigheter förstördes.

Men kvinnorna återtog snart marken och har trots fortsatta hot från universitetet därefter kunnat odla den samtidigt som den juridiska processen har fortsatt.

Ett stort framsteg nåddes 2007 då INA beslutade att överföra markrättigheterna till kvinnorna. Det var ett viktigt men inte slutgiltigt steg. Kvinnorna räknar med att universitetet kommer att överklaga beslutet och vill inte ta ut segern i förskott.

– Men vi kommer inte att ge upp, eftersom vi inte har några alternativ. Vi kommer att kämpa för vår sak tills vi får det definitiva beskedet om att marken är vår, säger Pedrina Santiago, en av medlemmarna i 10 juni-rörelsen. ■

FOTNOT: *FIAN (Food First International) är en internationell människorättsorganisation som stödjer människor vars rätt till försörjning kränks. Curla får stöd av FIAN:s internationella kampanj, Face It Act Now, för att stoppa kränkningar av rätten till mat, som startade 2007. Läs mer på www.face-it-act-now.org

VÄRLDENS STATER bär det största ansvaret för att utrota hunger, bekämpa diskriminering och uppfylla mänskliga rättigheter. I dag finns en ökad kunskap om de särskilda problem som möter kvinnorna på landsbygden och man talar ofta om att kvinnor spelar en avgörande roll för att trygga matförsörjningen. Med livsmedelskrisen har världens stater lovat ökade satsningar på jordbruket. Nu gäller det att åtgärder och resurser riktas mot kvinnor så att de blir synliga aktörer i utvecklingen.

Förutom politiska åtgärder krävs att kvinnors rättigheter stärks. I Latinamerika, där tillgång till mark är en avgörande fråga för hunger- och fattigdomsbekämpning på landsbygden, har några steg i rätt riktning tagits. I flera länder har diskriminerande lagar kring jordäggande och arvsrätt som tidigare gett företräde för män skrivits om. Också genom de "andra generationens" jordreformer som har genomförts i bland annat Colombia, El Salvador och Honduras har kvinnor fått ta större del. Nära 40 procent av lagfarterna har tilldelats kvinnor. Men många rättigheter finns bara på pappret – de måste omsättas i praktiken också.

TILL SIST KRÄVS ett ökat tryck från det civila samhället. Det ska inte glömmas bort att det är kvinnorna själva som kanske kan spela den största rollen när det gäller att kräva sina rättigheter och på sikt förändra diskriminerande strukturer. En positiv utveckling är att kvinnor, inte minst i Latinamerika, börjar bli alltmer medvetna om sina rättigheter och organiserar sig för att kräva både sin rätt till försörjning och till en mer jämställd position i samhället. ■

KÄLLOR: www.fian.org/resources/documents/others/pursuing-a-dream/pdf
www.fao.org/righttofood/publi08/01_GENDERpublication.pdf